

5. Veľkonočná nedeľa

Sk 14, 21b-27
Ž 145, 8-9. 10-11. 12-13b
Zjv 21, 1-5a
Jn 13, 31-33a. 34-35

Veľkonočné obdobie plynie veľmi rýchlo. Už sme za polovicou a blížime sa k veľkým sviatkom Nanebovstúpenia a Turíc. Chceli by sme, aby sa to dalo spomaliť a aby sme si mohli vychutnávať radosť a útechu z čítaní zo Skutkov apoštolov a Jánovho evanjelia, ktoré dominujú veľkonočnému cyklu, ale “tempus fugit” (čas letí).

Čítania z tejto Piatej veľkonočnej nedele opisujú rast Božieho kráľovstva, ktoré sa na zemi zviditeľňuje v tvári Cirkvi. Prvé dve čítania a žalm prepájajú obrazy kráľovstva a Evanjelium nám pripomína, že toto kráľovstvo charakterizuje Božia láska.

Prvé čítanie | Sk 14, 21b-27

Pavol a Barnabáš sa vrátili do Lystry, Ikónia a Antiochie. Posilňovali srdcia učeníkov a povzbudzovali ich, aby vytrvali vo viere a že do Božieho kráľovstva máme vojsť cez mnohé súženia. A keď im po jednotlivých cirkvách ustanovili starších, modlili sa a postili a odporúčali ich Pánovi, v ktorého uverili.

Potom prešli Pizídiou a prišli do Pamfýlie. Hlásali slovo v Perge, odišli do Atálie a odtiaľ sa odplavili do Antiochie, kde ich zverili Božej milosti na dielo, ktoré práve dokončili. Keď ta došli a zhromaždili cirkev, rozpovedali, aké veľké veci s nimi urobil Boh a že pohanom otvoril dvere viery.

Nosným veršom tohto čítania je, že “do Božieho kráľovstva máme vojsť cez mnohé súženia”. Ak by sme si čítali Skutky bez prerušenia, všimli by sme si, že rozprávanie už presunulo svoju pozornosť od Petra (Sk 1-12) k Pavlovi (Sk 13-28) a že na tomto mieste sa vlastne do Knihy skutkov dostáva téma utrpenia, ktoré umožňuje vstup do Kráľovstva. Grécke slovo pre “utrpenie” tu je “thlipsis”, ktoré sa často prekladá ako “súženie” a spája sa s ťažkosťami, ktoré v evanjeliách a Knihe zjavenia apoštola Jána predchádzajú poslednému súdu. Tiež je to obľúbený výraz sv. Pavla v jeho listoch.

Nie je žiadnou náhodou, že termín “súženie” sa v kázaní sv. Pavla objavuje presne v tomto okamihu. Vo veršoch bezprostredne pred dnešným čítaním (t.j. Sk 14, 19-20) Pavla kameňuje dav, ktorý poštvali Židia, ale on viac-menej zázračne “vstáva z mŕtvych”, vracia sa do mesta a pokračuje v kázňach v tamojšom kraji.

Pri ohlasovaní posolstva, že “do Božieho kráľovstva máme vojsť cez mnohé súženia” bol Pavol ešte stále viditeľne doráňaný následkom nedávneho kameňovania takmer (alebo naozaj?) na smrť. Keď ho veriaci videli pred sebou stáť znetvoreného, dotlčeného, zakrvaveného a obviazaného, jeho slová mali určite omnoho väčšiu váhu. On naozaj vedel, čo je to súženie.

Apoštoli v Skutkoch apoštolov, posilnení Duchom, čoraz lepšie rozumejú tajomstvu evanjelia. Hoci v samotnom Ježišovom kázaní bol prvok utrpenia pre radostnú zvest prítomný od začiatku, Pavol prichádza na to, že je to úplná pravda. Mnoho rokov predtým Ježiš sám vyhlásil na hore:

“Blahoslavení ste, keď vás budú pre mňa potupovať a prenasledovať a všetko zlé na vás nepravdivo hovoriť; radujte sa a jasajte, lebo máte hojnú odmenu v nebi. Tak prenasledovali aj prorokov, ktorí boli pred vami” (Mt 5, 10-12)

Teda Pavlovo kázanie, prostredníctvom ktorého Kráľovstvo prekvitá medzi pohanmi, prejavuje črty prepojenia s Ježišovým posolstvom. Staroveká ríša Dávida a Šalamúna zahŕňala mnoho pohanských národov, ktorí boli jej

vazalmi (1Kr 4, 21). Teraz Dávidovo kráľovstvo, ktoré je aj Božím kráľovstvom, rastie vďaka ohlasovaniu o Ježišovi, Božom a Dávidovom synovi. A tak to je aj dnes: ďalej sa káže, naďalej dochádza k obráteniam a tiež k “súženiam”. Pápež František často hovorí o modernom svete ako o veku kresťanského mučeníctva. Podľa svedectva Malých sestier chudobných povedal pri jednej všednej sv. omši v roku 2016:

“Existuje krvavé prenasledovanie, ako keď vás pred očami nadšených divákov roztrhajú divé zvery, alebo vás na konci sv. omše zabije bomba, ale je aj prenasledovanie “v rukavičkách”, “pod rúškom zdvorilosti”: také, vďaka ktorým ste marginalizovaní alebo stratíte prácu, ak sa neprispôsobíte zákonu, ktoré sa “priečia Bohu Stvoriteľovi”. Povedal by som, že prenasledovanie je každodenným chlebom Cirkvi. V dnešnej dobe, na Veľkonočnú nedeľu, len pred troma týždňami... tí pakistanskí kresťania, ktorí slávili Veľkú noc, boli umučení, pretože oslavovali vzkrieseného Krista. Tak dejiny Cirkvi napredujú prostredníctvom jej mučeníkov.”¹

Pápež poukázal na to, že okrem krvavého mučeníctva existuje aj nevýrazná forma prenasledovania, ktorá spočíva v tom, že sa potláčajú námietky svedomia voči zákonom kultúry smrti v západnej spoločnosti:

“Jestvuje ešte aj iné prenasledovanie, o ktorom sa veľa nehovorí a ktoré sa zakrýva pláštikom kultúrnosti, modernosti alebo pokroku: ironicky by som ho nazval “slušným” prenasledovaním. Ide o prenasledovanie, ktoré nastáva, pretože niekto chce uskutočňovať hodnoty evanjelia: Boh Stvoriteľ je tu prenasledovaný v osobe svojich detí!... Je to také prenasledovanie, ktoré človeka oberá o slobodu, o možnosť výhrady vo svedomí. Je to prenasledovanie sveta.”²

Skôr, než opustíme prvé čítanie, by sme si mali všimnúť malú, ale dôležitú črtu služby apoštola: “...po jednotlivých cirkvách (im) ustanovili starších [presbiteroi]”. Vodcovia v Cirkvi nemajú byť volení, ale ustanovení, pretože autorita pochádza od Krista skrze jeho predstaviteľov, a nie od ľudí, akoby Cirkev bola demokratickou inštitúciou. Títo starší, ktorých ustanovili apoštoli, boli prvými biskupmi (episkopoi) a kňazmi (presbiteroi). V úplne prvých dobách Cirkvi neboli ešte ustálené termíny pre úlohy, ktoré dnes rozlišujeme ako roly “biskupov” a “kňazov”. V istých novozákonných úryvkoch sa tieto dva výrazy používajú takmer ako synonymá. Neskôr Cirkev svedomitejšie vyhradzovala titul episkopos (biskup) pre toho presbiteros (kňaza), ktorý mal na starosti celú miestnu Cirkev. Ak máme toto na pamäti, vidíme, ako si apoštoli v Sk 14 uvedomovali potrebu ustanoviť vodcov, ktorí by pokračovali v ich službe a počas ich neprítomnosti uplatňovali ich autoritu.

Títo episkopoi a presbiteroi potom ďalej ustanovovali svojich nástupcov, čo sa deje do dnešných dní prostredníctvom súčasného Svätého Otca a miestnych biskupov a kňazov. Takto naďalej “žijeme v Skutkoch apoštolov”. My sme členmi tej istej Cirkvi, ktorej formovanie vidíme v našej svätej knihe.

Poslanie sv. Pavla má stále pokračovateľov aj medzi nami!

Responzóriový žalm | Ž 145, 8-9. 10-11. 12-13b

**R.: Oslavovať ťa chcem naveky, Bože, môj kráľ.
alebo Aleluja**

*Milostivý a milosrdný je Pán, *
zhovievavý a veľmi láskavý.
Dobrá je Pán ku každému *
a milostivý ku všetkým svojim stvoreniam. R.
Nech ťa oslavujú, Pane, všetky tvoje diela *
a tvoji svätí nech ťa velebia.
Nech rozprávajú o sláve tvojho kráľovstva *
a o tvojej moci nech hovoria; R.
nech ľuďom oznamujú tvoje zázraky *
i slávu a velebu tvojho kráľovstva.
Tvoje kráľovstvo je kráľovstvo pre všetky veky *
a tvoja vláda sa rozprestiera na všetky pokolenia. R.*

¹ “Pápež František hovorí o slušnom prenasledovaní”, blog Malých sestier chudobných, ku ktorému sme sa dostali 25. januára, 2021, <http://littlesistersofthepoor.org/blog-post/pope-francis-speaks-of-polite-persecution/> (dôraz autora).

² “Pápež František hovorí o slušnom prenasledovaní.”

Tento žalm je jedinečný v tom, že štyrikrát spomína kráľovstvo (hebr. malkuth) Božie. To sa spomína iba v jednom či dvoch ďalších žalmoch (Ž 103, 19, možno aj 45, 6), aj v nich len jediný raz. Takže Žalm 145 je “Žalmom Božieho kráľovstva.” Toto kráľovstvo sa má ohlasovať “Adamovým potomkom” (v anglickom preklade), teda všetkým ľuďom, všetkým národom. Presne to robili v prvom čítaní Pavol a Barnabáš. Toto kráľovstvo charakterizuje Božia milosť, milosrdenstvo, láskavosť (hesed), добрota a súcit. Pripomína nám to čítanie z Evanjelia, kde Ježiš dáva “nové prikázanie” lásky, ktoré bude typickou črtou toho spoločenstva, ktoré sám zakladá.

Druhé čítanie | Zjv 21, 1–5a

Ja, Ján, videl som nové nebo a novú zem, lebo prvé nebo a prvá zem sa pominuli a ani mora už niet. A videl som, ako z neba od Boha zostupuje sväté mesto, nový Jeruzalem, vystrojené ako nevesta, ozdobená pre svojho ženícha. A počul som mohutný hlas od trónu hovoriť: „Hľa, Boží stánok je medzi ľuďmi! A bude medzi nimi prebývať; oni budú jeho ľuďom a sám Boh – ich Boh – bude s nimi. Zotrie im z očí každú slzu a už nebude smrti ani žiaľu; ani náreku ani bolesti viac nebude, lebo prvé sa pominulo.” A ten, čo sedel na tróne, povedal: „Hľa, všetko robím nové.”

Jeruzalem bol hlavným mestom Dávidovho kráľovstva a v dejinách národa sa niekoľkokrát stalo, že rozsah ríše sa vďaka násilným nájazdom zredukoval len na samotné mesto (Iz 1, 8; 36, 1–2). Jeruzalem je mystickým centrom kráľovstva. Tento nový Jeruzalem sa často identifikuje ako obraz neba, ale presnejšie je, ak ho vnímame ako obraz Cirkvi. “Oslávená Cirkev” a “nebo” sú v podstate paralelné koncepty a je medzi nimi veľa prienikov. Napriek tomu je možné vidieť identifikáciu s Cirkvou vďaka sv. Pavlovi, ktorý ju volá Kristovou nevestou (Ef 5, 22–33) aj Božím chrámom, ktorý je postavený na základe apoštolov (Ef 2, 19–22). Podobne je nový Jeruzalem zo Zjavenia Kristovou nevestou (Zjv 21, 9), obrovskou svätyňou svätých (21, 16) 14).

V oslávenej Cirkvi už skutočne nebudú žiadne slzy, smrť, žiaľ, kvílenie ani bolesť. Môžeme si byť istí, že súženia, ktoré znášame kvôli Kráľovstvu, sa definitívne skončia. Ale i teraz sa nám pri snahe vojsť doň (Lk 13, 24) dostáva množstvo útechy a úľavy prostredníctvom konania Cirkvi a jej sviatostí.

V tomto čítaní sú nepriamo prítomné zmluvné obrazy. Mesto je “nevesta”, Baránkova manželka, pričom práve manželstvo je jednou z prvotných foriem zmluvy. Okrem toho vetu: “oni budú jeho ľuďom a sám Boh ... bude s nimi” (navždy), biblisti často nazývajú “zmluvnou formulou” alebo “vyjadrením zmluvy”, pretože je najvýstižnejším starozákonným výrazom základného zmluvného vzťahu medzi Bohom a Izraelom.

Zmluva je rozšírením rodinných väzieb prostredníctvom prísahy. Rodiny spája láska. Dnešné druhé čítanie používa obraz veľmi nežnej lásky: “Zotrie im z očí každú slzu”. Je to veľmi dôverné gesto. Pre človeka je prirodzené brániť sa tomu, aby sa nám niekto iný dotýkal tváre, obzvlášť v okolí očí. Ak by k nám pristúpil niekto cudzí a natiahol sa smerom k našim očiam, reagovali by sme násilnou obranou. Takýto dotyk dokážeme prijať iba od otca, mamy alebo manželského partnera. Boh nám sľubuje takúto intimitu navždy v oslávenej Cirkvi, v živote budúceho veku.

Pápež František vo svojej exhortácii Amoris Laetitia (Radosť lásky) opisuje rodinu ako obraz Najsvätejšej Trojice a dojímavo hovorí o nežnej láske, ktorú by si mali prejavovať manželia a iní rodinní príslušníci. Láska, ktorú zakúšame v rodinnom živote, by mala byť predchutou toho, ako nám Boh “zotrie slzy z očí”.

³ Nebeský Jeruzalem sa znázorňuje ako obrovská dokonalá kocka. To je odkaz na svätyňu svätých v Šalamúnovom chráme, ktorá tiež mala tvar kocky, obloženej zlatom (1 Kr 6, 20).

Evanjelium | Jn 13, 31–33a. 34–35

Keď Judáš vyšiel z večeradla, Ježiš povedal: „Teraz je Syn človeka oslávený a v ňom je oslávený Boh. A keď je Boh oslávený v ňom, aj Boh jeho v sebe oslávi, a čoskoro ho oslávi.

Deti moje, ešte chvíľku som s vami. Nové prikázanie vám dávam, aby ste sa milovali navzájom. Aby ste sa aj vy vzájomne milovali, ako som ja miloval vás. Podľa toho spoznajú všetci, že ste moji učeníci, ak sa budete navzájom milovať.“

Jánovo evanjelium je plné paradoxov takmer od samého začiatku, kde čítame:

Bol na svete a svet povstal skrze neho, a svet ho nepoznal. Prišiel do svojho vlastného, a vlastní ho neprijali (Jn 1, 10).

Samozrejme by sme očakávali, že keď Tvorca navštívi to, čo vytvoril, zakúsi radostné prijatie - paradoxne to tak nie je.

V dnešnom čítaní sa tiež objavuje paradox. Prišli sme k jednému z najtemnejších momentov v Ježišom pôsobení: Judáš odchádza z hornej siene, aby uskutočnil svoje zradné poslanie. Ten, ktorý patrí medzi najschopnejších a najdôveryhodnejších učeníkov a ktorému bol zverený spoločný mešec, má v úmysle predat Ježiša tým, ktorí si želajú jeho smrť.

Je teda v tejto chvíli Ježiš mrzutý? Ani zďaleka! Hovorí:

“Teraz je Syn človeka oslávený a v ňom je oslávený Boh.”

Prečo sa tento moment pokladá za “oslávenie” Syna človeka? Na túto otázku by sme mohli odpovedať z rôznych uhlov pohľadu, ale možno je najlepší dôvod ten, že Ježiš súhlasil s Otcovou vôľou, s úplným sebadarováním, ktoré ho povedie na kríž. Toto je pravá Božia sláva: nie iba to, že on je všemocný Stvoriteľ, ale že jeho láska siaha až tak ďaleko, že sa vzdáva svojich božských výsad a vydáva sa do rúk svojich stvorení, aby z nich urobil svojich synov a dcéry (Flp 2, 5–11).

“Slávou” Syna človeka je teda sláva úplného sebadarovania.

V tomto okamihu vidíme logiku Ježišových slov a aj dôvod, prečo prechádza od slov o svojom oslávení k prikázaniu lásky:

“Nové prikázanie vám dávam, aby ste sa milovali navzájom. Aby ste sa aj vy vzájomne milovali, ako som ja miloval vás.”

Ako hovorí mnoho komentárov, prikázanie lásky nie je samo o sebe nové. Starý zákon už prikazoval, aby sme “milovali svojho blížneho ako seba samého” (Lv 19, 18). Nové je na tom to, že máme milovať tak ako Ježiš, teda viac než seba.

Spoločenstvo učeníkov, ktoré Ježiš vytvoril a stále tvorí, ktoré sa inak nazýva “Cirkvou” a “kráľovstvom”, by mala charakterizovať takáto láska:

“Podľa toho spoznajú všetci, že ste moji učeníci, ak sa budete navzájom milovať.”

Vidíme tu, ako úzko sú prepojené láska a evanjelizácia: “Podľa toho spoznajú všetci, že ste moji učeníci, ak sa budete navzájom milovať.” Toto je pravda, na ktorú často zabúdame. Keď sa osmelíme evanjelizovať, sme náchylní premýšľať o stratégiách kampane, podomovej agitácii, veľkých stretnutiach, evanjelizačných podujatiach, rozdávaní brožúr, farských misiách, atď. Všetko toto je v poriadku, ale oveľa podstatnejšie je to, či miestna kresťanská komunita naozaj prejavuje vzájomnú lásku.

Je naša farnosť spoločenstvom lásky alebo náboženským centrom, kde sa ľudia iba letmo zdravia cestou na a z bohoslužby? Je potom nejakým prekvapením, že nás svet nevníma ako Ježišových učeníkov?

Znie to tvrdo. Máme veľa práce, aby sme dnes uviedli Pánov príkaz do života.